

Kulturdepartementets priser for barne- og ungdomslitteratur utgitt i 2013

Vinnerne av Kulturdepartementets priser for barne- og ungdomslitteratur utgitt i 2013 er offentliggjort. Kulturminister Thorhild Widvey delte ut prisene torsdag 6. mars 2014 kl 13.00. Prisene gikk til 8 forfattere, oversettere, illustratører og tegneserieskapere. De 7 priskategoriene viser den store bredden i utgivelser på feltet. Det ble delt ut priser for totalt 320 000 kroner. Juryen nedsatt av Norsk barnebokinstitutt kommenterer bokåret slik:

Den realistiske samtidslitteraturen går stillere i dørene, men viser et bredt register av uttrykksformer og teksttyper. Humor og dødsens alvor lever godt side om side, i fjorårets utgivelser er det også et forholdsvis stort rom for det utforskende, eksperimenterende og konfronterende. Dagbøker, e-postromaner og dokumentarer fyller et voksende behov for «autentiske» fortellinger. Fjoråret byr dessuten på fine diktsamlinger, sjeldne blomster også i det barnelitterære landskapet. Rommet mellom småbarnslitteraturen og ungdomslitteraturen trenger mer enn tynne lettlesbøker. Mest påfallende er likevel den nesten totale mangelen på flerkulturelle møter i litteraturen. Blendahvit er en dekkende karakteristikk.

For bokåret 2013 var til sammen 31 forfattere, illustratører, oversettere og tegneserieskapere nominert innenfor syv priskategorier: Litteraturprisen, Bildebokprisen, Fagbokprisen, Debutantprisen, Illustrasjonsprisen, Oversetterprisen og Tegneserieprisen.

Praktisk informasjon:

Norsk barnebokinstitutt administrerer jury og prisutdelingsarrangement. Utdelingen fant sted i Nasjonalbibliotekets store auditorium i Oslo.

For spørsmål om tildelinger:

Juryleder Tone Birkeland, mob. 992 61 856

For andre spørsmål om prisvinnerne og prisutdelingen:

Direktør Kristin Ørjasæter, Norsk barnebokinstitutt, mob. 416 82 158

Pressekontakt Birgitte Eek, Norsk barnebokinstitutt, mob. 415 00 622

Nedenfor er det informasjon om prisvinnerne, bøkene og juryens begrunnelser. Informasjonen er blant annet hentet fra forlagene og wikipedia.

For generell informasjon om prisene, se [www. barnebokinstituttet.no](http://www.barnebokinstituttet.no)

LITTERATURPRISEN (50 000 kr)

Håkon Øvreås: *Brune*, Gyldendal

Mobil: 400 41 054 hakon.ovreas@gmail.com

Foto: Gyldendal

Juryens begrunnelse

Brune av Håkon Øvreås fyller et tomrom. I 2013 er det nemlig få bøker som fyller plassen mellom bøker for de minste og bøker for ungdom. Også det fysiske formatet og de poengterte illustrasjonene til Øyvind Torseter signaliserer høytlesingsbok. Rune har problemer med de slemme guttene i klassen, og hvilken leser kan unngå å gjenkjenne følelsen av avmakt i møtet med de sleipe, smarte og sterke? Rune vet likevel råd; han hamstrer brunmaling, og i ly av nattemørket mobiliserer han alt sitt mot og hevner seg på de slemme. Slik transformeres Rune til superhelten Brune. Med en humor preget av sympati og understatement balanserer Øvreås mellom det realistiske og det fantastiske. *Brune* er en morsom, underfundig og svært sjarmerende tekst. Juryen fryder seg, og sier ja takk til mer moro i nettopp dette formatet.

Håkon Øvreås er født i 1974. Han har tidligere gitt ut to diktsamlinger: *Avstanden mellom hus* (2008) og *Grevlingvariasjonene* (2011). *Brune* er hans første bok for barn. (Foto: Mona Vetrhus)

Om boken: Om dagen er Rune Rune, men om natten er Rune Brune - superhelten som ikke er redd for noen ting. Med pensel og brunmaling lister Brune seg ut. Og det er vel ikke Rune sin feil at Brune maler syklene til de store guttene i superhelt-timene? *Brune* er en bok om vennskap, mot og om å ta igjen. Det er også en bok om å savne bestefaren sin, og om hvordan alt kan gå galt når superheltekraftene ikke lenger strekker til. Også nominert til Brageprisen 2013.

BILDEBOKPRISEN (vinnerne deler 70 000 kr)

Gyrid Axe Øvsteng og Per Ragnar Møkleby (ill.)

Førstemamma på Mars, Det Norske Samlaget

Gyrid Axe Øvsteng

Mobil: 975 45 678 gyridaxe@gmail.com

Per Ragnar Møkleby (ill.)

Mobil: 952 42 236 post@mokleby.no

Foto: Samlaget

Juryens begrunnelse

Førstemamma på Mars er forteljinga om ei lita jente som vegrar seg for å innsjå at supermammaen hennar er på sjukehus. I fantasien lagar ho seg ulike versjonar av kvar mor kan ha tatt vegen. Er ho på jobb? I butikken? Eller kanskje på Mars, planeten ho studerer gjennom teleskopet på fritida, men som pappa påstår at det ikkje finst liv på? Varierte bildeoppslag i eit ekspressivt formspråk fortel om jenta sine reaksjonar, først avvising: «Mamma er aldri sjuk», etter kvart hjelpeløyse, sinne. Den mentale avstanden er stor mellom jenta og den engstelege far hennar. Først når han tar henne med til sjukehuset, opp heisen dei tolv etasjane, kan den vesle familien finne kvarandre att rundt moras seng og jage uroa på flukt. Det skjer gjennom lek. Med superkappe og superkrefter tar mamma dei med, heilt til Mars. Ærleg alvor og originale billedøysingar gjer dette til ei bildebok ein vil hugse.

Gyrid Axe Øvsteng (f. 1974) er forfattar og dramatkar frå Vågå. Ho debuterte skjønnlitterært med biletboka Finn! i 2009. Øvsteng har utdanning innan teater- vitskap og litteraturvitskap. Ho var dessutan elev ved pilotprosjektet for dramatkarar på KHIO, 2001–2003. Øvsteng debuterte som dramatkar med *Køyr* på Norsk Dramatikkfestival i 2000. Sjå også http://no.wikipedia.org/wiki/Gyrid_Axe_Øvsteng (Foto: Dag Jensen)

Per Ragnar Møkleby gikk på Einar Granum Kunstscole og Kingston University i London for å bli en bedre illustratør. I 15 år har han så illustrert både aviser og blader, plakater og brosjyrer, skolebøker og bildebøker og synes fremdeles det er mye å lære. Heldigvis er det noe som gjør livet enda mer spennende. De siste årene har han illustrert flere bildebøker, og det synes han er det mest krevende og spennende av alt. Han har jobbet tett sammen med forfatter og dramatiker Gyrid Axe Øvsteng på tre bøker som alle er utgitt på Det Norske Samlaget; *Finn!* (2009), *Draumar* (2011) og *Førstemamma på Mars* (2013). Per Ragnar lager også digital grafikk som ikke illustrerer annet enn hans egne idéer. (Foto: privat)

Hjemmeside: www.mokleby.no/
Blogg: mokleby.blogspot.no/
Se også: <http://utstillinger.barnebokinstituttet.no/manedens-illustrator-i-november-per-ragnar-mokleby/>

Om boka: *Førstemamma på Mars* er i tekst og bilete ei eksplosiv og sår forteljing om sjukdom i den næraste familien. I fantasien lagar den lille jenta mange mulege versjonar av kvar mor har tatt vegen. Kanskje er ho på handletur? På røvarjakt? Eller rett og slett på Mars? Illustrert av Per Ragnar Møkleby.

FAGBOKPRISEN (40 000 kr)

Anne Thelle: *Bombene over Hiroshima og Nagasaki*, Omnipax

Mobil: 482 07 169 a.h.thelle@gmail.com

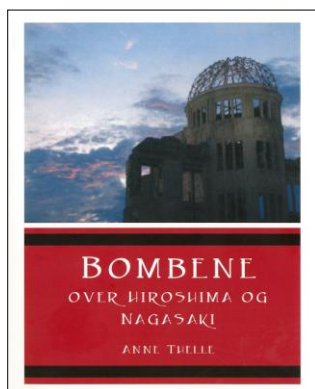

Foto: Omnipax

Juryens begrunnelse

Dette er en sterk fortelling om noe av det mest forferdelige som har skjedd i vår nære fortid; om amerikanske styrker som slapp atombomber mot sivile mål i to japanske byer på slutten

av 2. verdenskrig. Boka forteller om redselsfulle ødeleggelse, om umenneskelige lidelser og om ettervirkninger ingen kunne forestille seg. Anne Thelle går *bak* historien for å få oss til å forstå både *hvordan* og *hvorfor* det kunne skje. Men også for å fortelle hvorfor det aldri må skje igjen. Hun imponerer med sin omfattende historiske og politiske kunnskap. Fortellerstemmen er nærværende, klar og tydelig, og de forskjellige bitene av historien settes sammen til et rikt og mangefasettert bilde. Man sitter igjen med en følelse av å ha lest en svært viktig bok.

Anne Helene Thelle debuterte i 2000 med *Japan - solens opprinnelse*.

Oppvokst i Japan, har bodd i Norge siden 1985, nå bosatt i Oslo. Har doktorgrad i japansk litteratur (2006), med en avhandling om den japanske forfatteren Nakagami Kenji. Hun er ansatt ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo. og har skrevet flere bøker for barn og unge, bla. fagbøker om Japan for ungdom, som både har blitt nominert til og vunnet priser. (Foto: Omnipax)

Om boken: 6. og 9. august 1945 slapp USA atombombene over Hiroshima og Nagasaki. Ifølge president Truman ble de brukt for å få slutt på krigen og spare menneskeliv. Men det finnes en annen historie. Denne boken gir innsikt i opptakten til at atombombene ble brukt, og følgene, både på det politiske og det menneskelige plan.

ILLUSTRASJONSPRISEN (40 000 kr)

Bo Gaustad for illustrasjonene til Lars Saabye Christensen: *Buster*, Aschehoug
Bo Gaustad: *Bøllene*, Cappelen Damm og Ole Robert Sunde: *Hvorfor er vannet vått?*, Gyldendal

Mobil: 95 29 01 72 bogaustad@gmail.com

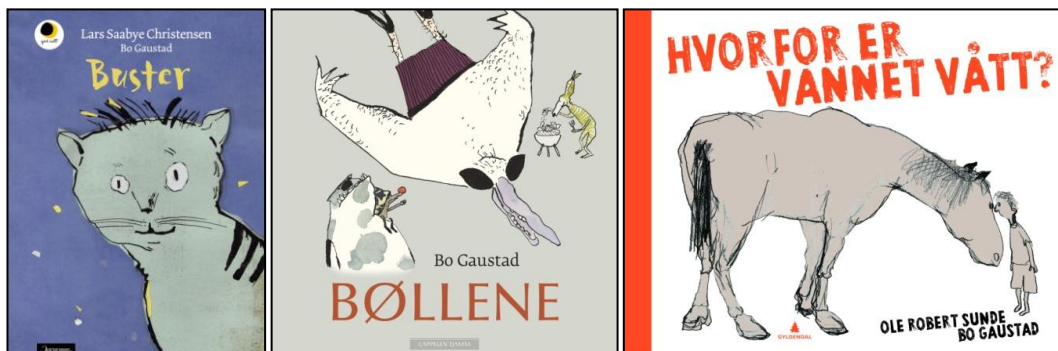

Foto: Aschehoug, Cappelen Damm og Gyldendal

Juryens begrunnelse

«Hvem var det som kalte en sommerfugl for en sommerfugl den aller første gangen?» Dette og lignende spørsmål bakser 10-åringen med i bildebokromanen *Hvorfor er vannet vått?* av Ole Robert Sunde. En lang rekke observasjoner og sanseinntrykk er utgangspunkt for guttens refleksjoner. Dette er bare *en* av fjorårets tekster som Bo Gaustad svinger tryllestaven over med sine illustrasjoner. Og da med kjappe, elegante og uttrykksfulle blyanttegninger, lojale mot tekstens luftige tankeprang, samtidig som de konkretiserer og holder fast. I illustrasjonene til bildeboka *Bøllene*, som hun også selv har laget teksten til, rendyrker hun et humoristisk uttrykk. Dette videreutvikler hun i bildeboka *Buster*, med tekst av Lars Saabye Christensen. Teksten formidler kattens overbærende blikk på mennesket, mens bildene ser katten gjennom menneskets øyne. I dette dobbeltblikket ligger det en kjærlighetserklæring til kattens bevegelser, selvstendighet og vesen. Bo Gaustad markerer seg som en bokkunstner med stort register.

Bo Gaustad er utdannet fra Accademia di Belle Arti i Roma, Statens Lærerhøgskole i Forming, Universitetet i Oslo, samt tre år som spesialstudent på Statens Håndverks- og Kunstindustriskole. Hun har laget tegninger til blader og aviser, og har illustrert over 30 bøker, hvorav omkring halvparten billedbøker for barn. Hun debuterte med egen tekst i 2008 i *Haren Henriette* og andre vers, en billedbok med nonsensdikt for barn i alle aldre. Siden fulgte *Dessert* (2011) og *Bøllene* (2013). Tegnestilen er rask og fri, ofte humoristisk, med en særpreget og levende strek. Teknikken omfatter både tusj, blyant, papirklipp, pastell og akvarell. Gaustad har deltatt på en rekke gruppeutstillinger og er innkjøpt av blant andre Nasjonalbiblioteket. (Foto: Dagfinn Foldøy)
Se fullstendig oversikt på http://no.wikipedia.org/wiki/Bo_Gaustad

Om bøkene:

Buster - Buster er en ganske tøff, litt lat og kanskje en smule overlegen fyr. Han lar seg ikke plukke på nesen, og han gjør stort sett som han vil. I hvert fall om natten. Buster er en katt. Eller? Når Bess og resten av familien legger seg om kvelden, våkner Buster til liv. Da har han huset for seg selv, og regjerer alene. Buster ser alt som rører seg, han hører alt som gir lyd fra seg, og han sniker seg ut i nattemørket. Alene. Når Buster er på nattlig tokt, kan hva som helst skje ...

Bøllene - Har man truffet Birger, glemmer man ham aldri. Han er "Hagens skrekk", har kraftig underbitt og skarpe tenner. Men nå er det kommet fremmede i hundehuset. 7 bøller har flyttet inn og okkupert Birgers hus. Alle hagedyrene blir plaget og de møtes i skogen for å legge en plan ...

Hvorfor er vannet vått? - Hvor kommer vinden fra, og hvorfor er den usynlig? Hvem var det som kalte en sommerfugl for en sommerfugl den aller første gangen? Hva er det jeg ikke ser, som jeg kunne ha sett om jeg så som et dyr? "Det som er felles for alle barn er den veldige oppgaven å skulle fatte verdens beskaffenhet og bestanddeler," sier Ole Robert Sunde. "Og om det er sant at det å bli voksen er å miste denne nysgjerrigheten, eller miste evnen til å gruble, så er det umåtelig dumt." Slik var bakgrunnen for denne høyst originale bildebok-romanen for barn, med små og store opplevelser, sansninger, refleksjoner hvor Bo Gaustads strek så suverent akkompagnerer Ole Robert Sundes lekende og utforskende tekst.

DEBUTANTPRISEN (40 000 kr)

Heidi Sævareid: *Spranget*, Omnipax

Mobil: 932 47 867 heidiebs@gmail.com

Foto: Omnipax

Juryens begrunnelse

Som mange ungdomsromaner handler også *Spranget* om å finne seg selv. Romanen går tett på hvordan den viljesterke outsideren Janne kjemper med sin indre samvittighet i spørsmålet om tro og tvil. Som danser konfronteres hun med dobbeltheten i det kristenkarismatiske miljøet hun er en del av. Den vennlige omsorgen preges også av sterk kontroll og konvensjonspress, dansen blir koblet til noe Janne må skamme seg over. For å utfolde seg som den hun ønsker å være, mobiliserer hun alt hun har av sinne og mot - og bryter med miljøet. Slik kan *Spranget* leses også som en kunstnerroman; tittelen har både en religiøs og artistisk betydning. Det er ei bok om mot til å ta egne valg og om den ensomme posisjonen slike valg kan medføre. *Spranget* er en roman med betydelige kunstneriske ambisjoner, og Sævareid innfrir på en overbevisende måte.

Heidi Sævareid (født 1984) er oversetter, kritiker og litteraturviter. Hun har arbeidet som redaktør i Cappelen Damm, og er i dag hovedkonsulent for barne- og ungdomsredaksjonen. Tidligere har hun vært redaktør for Barnebokkritikk.no, og har virket som kritiker i flere publikasjoner. I tillegg har hun jobbet som lærer, men i dag underviser hun mer yoga enn norsk. *Spranget* er hennes første roman. (Foto: Omnipax)

Om boken: Om å tørre å ta spranget bort fra et liv man ikke vil ha. Janne har en tvillingsøster som heter Anna. Begge er en del av et religiøst samfunn hvor man taler i tunger og venter på vekkelsen. Janne elsker dansen og drømmer om å kunne danse og leve uten alle tøylene og reglene. Det koster henne dyrt å ta steget bort fra alt og alle hun kjenner. For Anna blir igjen og Janne blir sviktet av gutten hun stoler på. Også nominert til Brageprisen 2013 i klassen Beste barne-og ungdomsbok.

OMSETJARPRISEN (40 000 kr)

Eva Jensen for omsetjinga frå amerikanskengelsk av

Carl Sandburg: *Små heimar*, Nordsjøforlaget

Mobil: 414 46 794 ewjense@online.no

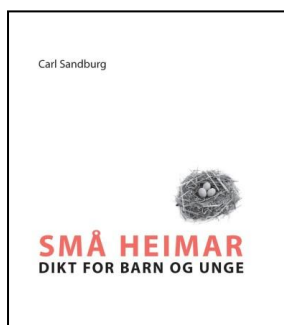

Foto: Nordsjøforlaget

Juryens begrunnelse

Poeten og barnet har mykje til felles i sitt blikk på verda. Det blir tydeleg i dei poetiske tekstane av den amerikanske modernisten Carl Sandburg, samla, omsette og gjendikta av Eva Jensen i antologien *Små heimar*. Tekstane er kraftfulle, enkle og konkrete. Dei utforskar, beskriv og namngir dei tinga og fenomen som det er verdt å merke seg i verda: naturfenomen som himmel, måne og stjerner, eller handfaste ting som steinar, dører og bruer: «Brua seier: Kom over, prøv meg, finn ut kor god eg er». Tekstane vender seg til eit tydeleg du og utfordrar lesaren til å sjå, sanse og lytte til kva det vi har rundt oss, har å seie. «Den store steinen i elva seier: Sjå på meg, lær korleis ein står støtt». Eva Jensen formidlar krafta i Sandburg sine tekstar med øyre for musikken og dei poetiske nyansane i eit presist kvardagsspråk.

Eva Jensen (f. 1955) voks opp i Salangen i Troms og er busett i Tromsø. Sidan debuten i 1984 med *Dikt og Tekstar* har ho gitt ut ei rekkje bøker for vaksne, ungdom og barn. Jensen viser stor allsidigheit når det gjeld sjangrar, ho skriv både dikt, noveller, romanar, essay og artiklar, arbeider som gjendiktar og omsetjar. Stikkord for forfatterskapen er høgt språkleg medvit og vid litterær orientering. Eva Jensen har arbeidd som lærar ved Skrivekunstakademiet i Hordaland, og som gjestelærer og foredragshaldar ved ei rekkje institusjonar. Sist, men ikkje minst, driv Jensen eit utstrekt arbeid som litteraturformidlar for barn og unge rundt omkring i landet. Jensen har i tillegg hatt verv i Forfatterforeningens litterære råd i fire år, og i Norsk Forfattersentrum gjennom ei rekkje år. (Foto: Studio Snorre) Se også http://www.forfatterkatalogen.no/author/357-jensen_eva

Om boka Den amerikanske forfattere Carl Sandburg var fødd i 1878 og døde i 1967. Poeten, historikaren, innsamlaren av 'folksongs', han som elska å reise og reke og snakke med folk, familiemannen, var fødd i Galesburg i Illinois. Foreldra var svenske innvandrarar. Han voks opp i enkle kår, skaffa seg erfaring frå all slags praktiske jobbar før han seinare tok utdanning. Arbeidarklassebakgrunnen var kompasset gjennom livet, han var opptatt av vanlege folks liv, av arbeidarane sine kår. Han kom til å gi ut ei rekke diktsamlingar, og mellom anna ein omfattande og prisbeløna biografi om Abraham Lincoln, og sist, men ikkje minst mange bøker for barn og unge, både prosa og dikt. Barsediktsamlingane *Early Moon* (1930) og *Wind Song* (1960) kom i utallige opplag. I 1999 blei ei posthum samling barnedikt gitt ut, *Poems for Children Nowhere Near Old Enough To Vote*. Frå desse tre diktbøkene er utvalet i *Små heimar* sett saman. Se også http://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Sandburg

TEGNESERIEPRISEN (40 000 kr)

Steffen Kverneland: *Munch*, No Comprendo Press

Mobil: 988 29 297 quern@online.no

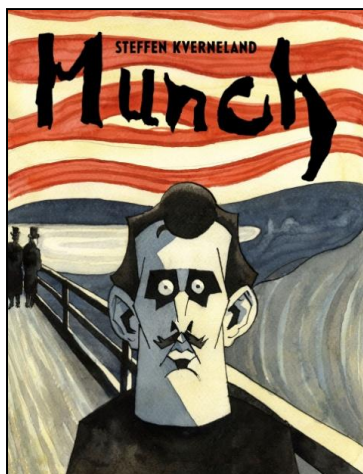

Foto: No Comprendo Press

Juryens begrunnelse

Steffen Kverneland har med boka om Munch nærmest skapt sin egen sjanger som kunne konkurrert i flere priskategorier. Men den er først og fremst en biografisk tegneserieroman der forfatteren gjennom tekst og bilde lar oss komme tett på en av våre aller største kunstnere. Boka er et fyrverkeri av en montasje der Kverneland blander utsøkte kopier av Munchs bilder med egen strek. Han benytter seg i stor grad av sitater fra Munch selv og hans samtidige, men forfatterens egen stemme er likevel tydelig til stede, både i de informative faktatekstene og i de skarpe kommentarene til Munchs liv og arbeid. *Munch* har blitt et verk der kunsten kommenterer kunsten på en særdeles uærbødig og vellykket måte. Både lesere som er ukjente med Munch, og de som er kjennere av hans arbeid, vil med denne boka oppleve å bli underholdt og opplyst.

Steffen Kverneland er i hovedsak en selvlært tegner, men har fått god hjelp av sin onkel, maleren og tegneren Karl Anton Østensjø. Kverneland debuterte allerede som 16-åring i humorbladet KOnk. På første del av 1980-tallet leverte han serier til en rekke undergrunnsfanziner, slik som Brage. Han tegnet ofte under pseudonym, et av dem er S. Susej. (Foto: Hans Erik Lindbom)

Kvernelands debutalbum, *De knyttede never*, kom ut i 1993 på det lille forlaget TEGN A/L Bum. For dette albumet fikk han Sproingprisen. Albumet var basert på Øvre Richter Frichs roman om «den ariske kjempen» Jonas Fjeld. Dette var ikke første gang han lagde en serie basert på litterære tekster. Han hadde samme år lansert serien *Amputerte klassikere*. Det er en uhøytidelig og satirisk lek med kjente litterære verk, der hele bøker kan være gjengitt på én tegneserieside, mens andre utgjør små føljetonger. *Amputerte klassikere* ble samlet i fire album (1994–2001)

I 2001 ga Kverneland også ut et hefte om dikteren Arne Garborg. I heftet har han dreid fokuset bort fra verket og over til dikteren. Heftet, som het *Garborg & Co*, minner både i tittel og logo mye om *Donald Duck & Co*. Kverneland har fremstilt Garborg som rabiatt fyllebøtte i sterk kontrast til den mer vanlige forestillingen om ham som traust målmann og forfatter. Han har også jobbet som karikaturtegner for avisene *Ny Tid*, *Dag og Tid*, *Samtiden* og *Nationen*.

Steffen Kverneland har inspirert flere av andre tegnere. I 2004 utgav han sammen med Lars Fiske Olaf G., en prisbelønt tegneseriebiografi om den norske mestertegneren Olaf Gulbransson. Høsten 2006 utga Fiske og Kverneland nok et samarbeidsprosjekt; tegneserieboken *Kanon*, som hittil er utkommet i fem bind. Kvernelands bidrag har hovedsakelig vært en føljetong om Edvard Munch. I 2013 ble en omarbeidet og utvidet

versjon av den samlet i ett bind - Munch, som Kverneland fikk Brageprisen i sakprosa for i 2013.

Om boken: Steffen Kvernelands *Munch* er en biografi i tegneserieform. Framstillingen er gjort på bakgrunn av sitater fra Munchs egne skrifter og samtidige skildringer fra Munchs liv og karriere. På de første sidene i boken presenterer Kverneland sitt «Manifest», at han er lei av biografier som følger objektet fra vugge til grav, med diktet innlevelse som regel er basert på omskrevne kilder. I stedet har Kverneland kun brukt sitater fra Munch og hans samtid, og illustrert både de ofte hysterisk morsomme tildragelsene fra bohemplivet, og de sjelegranskende scenene fra hans eget liv og fra familien, som var hjem søkt av mye sykdom og død.

I tillegg går Kverneland inn i Munchs kunstneriske prosess, han gjensker Munchs bilder i stedet for å bringe inn faksimiler, og dette gjør faktisk at man kommer mye nærmere kunsten. Det er en utnyttelse av tegneserieformatet som er helt eksepsjonell, og som krever en kunstner som til de grader behersker både mediets billedkunstneriske aspekter og den spesielle fortellerteknikken som ligger i tegneseriens kraft. Ved siden av å være en glimrende innføring i Munchs liv og verk, er boken et gruppeportrett av den kunstneriske bohemen fra Skandinavia ved århundreskiftet, en periode der modernismen på mange måter ble skapt og definert av nordiske kunstnere. Den er slik også en viktig kulturhistorisk påminnelse, gjort med et fantastisk kunstnerisk overskudd. Boken mottok også Brageprisen 2013 i kategorien Sakprosa.